

Cumhuriyet'ten Günümüze Türkiye'nin Dijitalleşme Serüveni: Bilgi Yönetimi ve Dokümantasyon Politikaları

Ümran Erkoyuncu^{1*}

¹ Bingöl Üniversitesi, Solhan Sağlık Hizmetleri MYO, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Türkiye

Makale Bilgisi

Makale Geçmişi

Geliş Tarihi: 13.12.2025

Kabul Tarihi: 22.12.2025

Yayın Tarihi: 31.12.2025

Anahtar Kelimeler:

Dijital dönüşüm,
Bilgi toplumu,
E-Devlet,
Yapay zekâ,
Dokümantasyon politikası.

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye'nin dijitalleşme sürecini bilgi yönetimi ve dokümantasyon politikaları ekseninde tarihsel bir perspektifle ele almaktadır. Türkiye'de dijitalleşme sürecinin hangi tarihsel aşamalardan geçtiği ve bilgi ve belge politikalarının Cumhuriyet'ten günümüze kamu yönetiminde bilgi temelli yönetim anlayışını nasıl etkilediği araştırmanın temel sorusunu oluşturmaktadır. Bu kapsamda Daniel Bell'in Bilgi Toplumu ve Manuel Castells'in Ağ Toplumu kuramlarından hareketle şekillenen analiz, dijital dönüşümün süreci üç ana dönemde ele alınmıştır. İlk olarak 1923-1980 dönemi, arşivcilik mevzuatı ve kütüphane sistemleri üzerinden bürokratik bilgi yönetiminin temellerinin atıldığı bir hazırlık evresi olarak tanımlanmıştır. İkinci dönem olan 1980-2000 yılları arası, bilişim teknolojilerinin ve internetin kamu yönetimine girmesiyle enformatikleşme sürecinin başladığı geçiş aşamasını temsil etmektedir. 2000 sonrası dönem ise e-Devlet, açık veri ve yapay zekâ stratejilerinin Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi koordinasyonunda merkezileştiği kurumsal olgunluk evresidir. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı kapsamında değerlendirilen doküman inceleme yöntemi benimsenmiştir. Literatür taraması ve belge analizi yoluyla Türkiye'nin dijitalleşme süreci, bilgi yönetimi ve dokümantasyon politikaları Cumhuriyet'ten günümüze tarihsel-karşılaştırmalı bir yaklaşımla irdelenmiştir. Çalışma sonucunda Türkiye'nin dijitalleşme modelinin teknik altyapı ve kamu hizmetlerinde başarı sağladığı, açık veri, yapay zekâ ve dijital etik politikalarını kamu yönetimine entegre etme aşamasında olduğu ancak veri güvenliği, dijital eşitsizlik ve sürdürülebilirlik konularında yapısal zorlukların sürdüğü görülmektedir. Ayrıca çalışmada Türkiye'nin dijitalleşme süreci tarihsel süreklilik içinde analiz edilmiş, bilgi temelli yönetim kültürünün kurumsallaşmasına yönelik politika önerileri sunulmuştur.

Turkey's Digitalization Evolution from the Republic to the Present: Information Management and Documentation Policies

Article Info

Article History

Received: 13.12.2025

Accepted: 22.12.2025

Published: 31.12.2025

Keywords:

Digital transformation,
Information society,
E-government,
Artificial intelligence,
Documantation policy

ABSTRACT

This study examines Turkey's digitalization process from a historical perspective, focusing on information management and documentation policies. The main question of the research is what historical stages Turkey's digitalization process has gone through and how information and documentation policies have influenced knowledge-based governance in public administration from the founding of the Republic to the present day. In this context, the analysis, shaped by Daniel Bell's Information Society and Manuel Castells' Network Society theories, addresses the digital transformation process in three main periods. First, the 1923-1980 period is defined as a preparatory phase in which the foundations of bureaucratic information management were laid through archival legislation and library systems. The second period, between 1980 and 2000, represents a transition phase in which the process of informatization began with the introduction of information technologies and the internet into public administration. The post-2000 period is a phase of institutional maturity in which e-Government, open data, and artificial intelligence strategies are centralized under the coordination of the Presidential Digital Transformation Office. The study adopted a document review method within the scope of a qualitative research approach. Through literature review and document analysis, Turkey's digitalization process, information management, and documentation policies were examined using a historical-comparative approach from the founding of the Republic to the present day. The study concludes that Turkey's digitalization model has been successful in terms of technical infrastructure and public services, and that it is in the process of integrating open data, artificial intelligence, and digital ethics policies into public administration. However, structural challenges persist in the areas of data security, digital inequality, and sustainability. Furthermore, the study analyzes Turkey's digitalization process within a historical continuum and presents policy recommendations aimed at institutionalizing a knowledge-based governance culture.

To cite this article:

Erkoyuncu, Ü. (2025). Cumhuriyet'ten günümüze Türkiye'nin dijitalleşme serüveni: Bilgi yönetimi ve dokümantasyon politikaları, *Fivezero*, 5(2), 119-136.

*Sorumlu Yazar: Ümran Erkoyuncu, uerkoyuncu@bingol.edu.tr

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişim, toplumsal yapının ekonomik, siyasal ve kültürel boyutlarını derinden dönüştürmüş, üretim ilişkilerinden kamu yönetimine kadar pek çok alanda köklü değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu dönüşümün teorik arka planı, 20. yüzyılın ikinci yarısında Daniel Bell'in Bilgi Toplumu ve Manuel Castells'in Ağ Toplumu kuramlarıyla şekillenmiştir. Bell, bilginin üretim süreçlerindeki merkezi rolünü vurgulayarak sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin ekonomik ve toplumsal sonuçlarını ele almış, Castells ise dijital teknolojilerin oluşturduğu ağ yapılarının modern toplumu yeniden örgütlediğini ileri sürmüştür.

Türkiye, bu küresel dönüşümün bir parçası olarak Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren bilgi üretimi ve belge yönetimi politikalarına önem vermiştir. 1923–1980 döneminde arşivcilik ve kütüphane sistemleri üzerinden şekillenen bilgi politikaları, 1980'lerden sonra enformatikleşme süreciyle dijital altyapı yatırımlarına yönelmiş, 2000'li yıllarla birlikte e-Devlet, açık veri ve yapay zekâ stratejileri ile kurumsal bir nitelik kazanmıştır. Günümüzün dijital dönüşüm süreci yalnızca teknik gelişmelerle sınırlı kalmamış, konu etik, hukuk ve sosyo-kültürel boyutları kapsayan bir politika alanına dönüşmüştür. Bu alanda Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi'nin koordinasyonunda yürütülen projeler, veriye dayalı karar alma mekanizmalarını güçlendirerek dijital yönetim anlayışını geliştirmektedir.

Bu çalışma, Türkiye'nin dijital dönüşüm sürecini bilgi yönetimi ve dokümantasyon politikaları odağında inceleyerek, Bell ve Castells'in kuramsal yaklaşımlarının ulusal düzeydeki yansımalarını tartışmayı amaçlamaktadır. Çalışma, Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar bilgi politikalarının gelişimini üç döneme ayırarak değerlendirmekte, her dönemin sonunda dijital politika başarısı, süreklilik ve kırılma noktaları açısından kısa değerlendirmeler sunmaktadır. Böylece Türkiye'nin dijital dönüşüm süreci, tarihsel sürekliliği ve küresel paradigma etkileşimi bağlamında bütüncül bir biçimde ele alınmaktadır.

Bilgi Toplumu, Dijital Dönüşüm ve Stratejileri

Bilgi Toplumu ile dijital dönüşüm kuramlarında toplumsal düzenin sanayi toplumundan bilgi toplumuna evrildiği vurgulanır. Özellikle bilgi ekonomisinin hizmet sektörü, bilişim ve iletişim teknolojileriyle entegre olması, ekonomik ve toplumsal yapıdaki değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Bu bakışa göre bilgi, meta, sermaye ve toplumsal dönüşümün anahtarı durumundadır (Sarıçoban ve Demir, 2024). Bell'in sanayi sonrası toplum analizi, üretimin temelde hizmet ve bilgi temelli sektörlerle kaydığını, bilginin ve bilgi işçilerinin emeğin, sermayenin ve hammaddenin yerine ana üretim biçimi hâline geldiğini vurgular. Bu dönüşümle birlikte ekonomik değer, fizikî üretime değil, "bilgi" üzerinde yoğunlaşır. Dolayısıyla toplumsal yapının yeniden tanımlanmasında bilgi ve enformasyonun kontrolü, biçimlendirilmesi ve dağıtımı belirleyici olur. Böylece sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş, basit bir ekonomik yapı değişikliği olmayıp, çalışma biçimleri, sınıf yapısı, toplumsal kurumların işleyişi ve güç dengelerinin yeniden kurulması anlamına gelmektedir (Dolgun, 2022).

Manuel Castells'in Ağ Toplumu kuramı, bilgi ve iletişim teknolojilerinin toplumsal yapıyı nasıl yeniden biçimlendirdiğini açıklamaktadır. Castells'e göre modern toplum, hiyerarşik ya da endüstriyel yapılardan ziyade "ağların" hâkim olduğu bir düzene geçmiştir. Bu ağ düzeni ekonomik ilişkileri, sosyal ve kültürel etkileşim biçimlerini dönüştürür. Bu dönüşüm, zaman ve mekân kavramlarını değiştirir. Öyle ki geleneksel fizikî mekânın önemi azalırken, dijital ağlar aracılığıyla dijital ortamlar öne çıkar. Bu kapsamda bilgi ve iletişim teknolojilerindeki devrim, toplumsal ilişkileri ve kurumsal örgütlenmeyi hiyerarşik/sanayi temelli yapıdan "ağ" temelli, esnek, mekânsal sınırları aşan bir düzen biçimine dönüştürür. Dolayısıyla Ağ Toplumunda üretim, iletişim, sosyal ilişkiler ve kültürel etkileşimler, elektronik iletişim ağları üzerinden yeniden şekillenir. Bu paradigmada bilginin üretim, dağıtım ve kontrol süreçleri toplumsal değişimin merkezi ekseninde yer almaktadır. Bu iki kuramsal yaklaşım,

birbirinin tamamlayıcısıdır. Bell, bilgi üretiminin ve bilginin ekonomik/toplumsal değerinin yükseldiğini vurgularken, Castells bu değer nasıl dijital ağlarla, mekânsal olmayan ilişkilerle ve bilgi akışıyla yeniden şekillendiğini gösterir. Bu anlamda dijital dönüşüm, yalnızca teknolojik bir değişim olmayıp, üretim, toplumsal örgütlenme, kültür ve iletişim biçimlerinin radikal dönüşümünü ifade eden çok katmanlı toplumsal bir süreçtir. Ulusal dijital dönüşüm stratejileri, bilgi toplumu kuramlarının teori düzeyinde ifade ettiği unsurları uygulamaya taşımıştır. Teknolojik altyapı kurmanın yanı sıra bilişim sektörünün gelişimi, devletin dijitalleşmesi, insan kaynağının eğitimi, toplumsal dijital katılımın sağlanması gibi birçok kapsamlı politikalar öne sürülmüştür. Bu politikalar, bilgi üretimi ve dijital altyapıyı ekonomik ve toplumsal kalkınmanın merkezi unsuru kılma amacını taşımaktadır. Avrupa Birliği (AB), Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Çin devletinin bu konudaki yaklaşımları genel anlayışı değerlendirmek adına gereklidir.

AB'nin dijital stratejisi “dijital egemenlik, veri yönetimi, altyapı, kamu hizmetleri ve yenilikçilik” odaklı bir bilgi toplumu modeli kurmayı hedeflemektedir. 2020’de yayımlanan “Avrupa'nın Dijital Geleceğini Şekillendirmek” bildirisi, AB’yi dijital ekonomide rekabetçi kılmak, çevrimiçi hizmetlerde vatandaşlara daha iyi erişim sağlamak, demokratik değerleri korumak ve dijital teknolojilerin çevresel sürdürülebilirliğe katkısını vurgulamak üzerinedir (EU, 2025a). AB, uluslararası dijital stratejisini genişleterek küresel düzeyde dijital standardizasyon ve birlikte çalışabilirlik, siber güvenlik, yapay zekâ, veri yönetimi gibi alanlarda bağımsız ve stratejik bir konum elde etmeyi amaçlamaktadır (EU, 2025b). Bu politika yönelimi, klasik bilgi toplumu anlayışından (bilginin üretimi, dağıtımı ve kullanımının toplumsal, ekonomik ve siyasi yapıyı dönüştürdüğü) yola çıkarak, dijital dönüşümü teknolojik, kurumsal, etik ve hukuksal bir zemine oturtmaktadır.

ABD, Dijital Devlet Stratejisi (2012) ile vatandaşlara dijital kamu hizmetleri sunmayı, şeffaflığı, veri paylaşımını ve veriye erişim süreçlerini iyileştirmeyi hedeflemektedir (US, 2013). Günümüzde hükümet, dijital varlıklar, blok zinciri, dijital finans teknolojileri gibi alanlarda yeniliği teşvik eden politikalar benimseyerek ekonomik rekabet gücünü artırmayı amaçlamaktadır (White House, 2025). Ayrıca ABD hükümeti uluslararası siber güvenlik, dijital insan hakları ve dijital diplomasi konularına yönelik dış politika geliştirmektedir. Bu çerçevede dijital dönüşümün ulusal güvenlik, ekonomi ve küresel yönetim bileşenlerini birleştiren çok katmanlı bir stratejiye dönüştürüldüğü söylenebilir. Çin hükümeti ise dijital dönüşümü hem iç toplumsal yapılanmayı hem de küresel jeopolitik ve ekonomik rekabeti şekillendiren kapsamlı bir stratejik araç olarak kullanmaktadır. Çin, Dijital İpek Yolu kapsamında ülkeler arası dijital altyapı (fiber optik hatlar, veri merkezleri, 5G/iletişim ağları) inşa ederek, küresel bilginin akışını kontrol edebileceği bir dijital ağ kurmayı hedeflemektedir (Cheney, 2019).

Türkiye’de Dijital Dönüşüm

Türkiye’de bilgi toplumu ve dijital dönüşüm politikaları, 2000’li yılların başından itibaren devlet merkezli ulusal strateji belgeleriyle sistematik biçimde şekillenmiştir. Bilgi toplumuna geçiş, 1999 tarihli Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı (TUENA), 2000’li yıllarda yürürlüğe giren e-Türkiye Girişimi ve 2006–2010 dönemini kapsayan ilk Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı ile kurumsal bir çerçeveye oturtulmuştur (Kalkınma Bakanlığı, 2012). Bu belgeler, bilgi ve iletişim teknolojilerinin ekonomik ve sosyal yaşamın tüm kesimlerine yayılmasını amaçlamıştır. Tamamlanamayan bazı planlara rağmen 2006 yılında yayımlanan Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı (2006-2010) ile süreç kurumsal çerçeveye oturtulmuş; devlet, özel sektör ve sivil toplumun ortak çalışacağı yapılar (Dönüşüm Liderleri Kurulu, e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu gibi) kurulmuştur (DPT, 2006). Sonraki dönemde 2015–2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı ile geniş bant altyapıdan nitelikli insan kaynağına, bilgi teknolojilerinin topluma nüfuzundan bilgi güvenliğine kadar sekiz ana ekseninde politika ve eylem seti ortaya koyarak dönüşümün kapsamını genişletmiştir. Bu belge, ulusal

kalkınma hedefleriyle uyumlu biçimde bilgi toplumuna ilişkin stratejik öncelikleri detaylandırmıştır.

Güncel dijital dönüşüm çabaları ise küresel anlayışa uygun biçimde teknoloji odaklı bir dönüşümden ziyade dijital devlet ve kamu hizmetlerinde veri kullanımı stratejilerine yönelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti hükümeti, 2018 sonrasında Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi gibi oluşturduğu yeni yapılarla dijitalleşme süreçlerini merkezileştirmiştir. Dijital teknolojiler, kamu hizmetlerini vatandaş odaklı, esnek ve yenilikçi hâle getirmek için kullanılmıştır. Bu çerçevede dijital dönüşüm politikaları, e-Devlet hizmetlerini yaygınlaştırmanın yanı sıra kamu sektörünün dijital becerisini ve kapasitesini artırmak, vatandaş odaklı hizmet tasarlamak ve veri stratejilerini geliştirmek gibi daha geniş yönetim hedeflerini içermektedir (OECD, 2023).

Bell'in öngördüğü bilgi ekonomisi, 2000'li yıllarda Türkiye'nin kamu politikalarına kurumsal biçimde yansımıştır. 2006–2010 Bilgi Toplumu Stratejisi ve 2015–2018 Eylem Planı, bilgi üretimini ve yönetimini ekonomik büyümenin ve yönetişimin merkezine yerleştirmiştir. Bu süreçte bilgi, akademik üretimin yanında kamusal karar alma ve kalkınma politikalarının temel girdisi hâline gelmiştir. Bell'in tanımladığı bilgi işçisi kavramı ise Türkiye'de bilişim sektörü, dijital kamu yönetimi ve e-Devlet çalışanları üzerinden somutlaşmıştır. Bununla birlikte, Bell'in kuramındaki bilgi temelli toplumsal yapıya geçiş Türkiye'de kısmen gerçekleşmiştir. Dijitalleşme çoğu zaman teknolojik altyapı yatırımları düzeyinde kalırken, bilgi üretimi ve paylaşımı, kurumsal kültüre tam olarak yerleşememiştir. Dolayısıyla Türkiye, Bell'in öngördüğü bilgi temelli üretim toplumundan ziyade devlet merkezli dijitalleşme toplumu görünümünde olduğu söylenebilir (Uslu, 2023).

Castells'in Ağ Toplumu kavramı, Türkiye'de özellikle e-Devlet, açık veri ve dijital yönetim projelerinde karşılığını bulmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 2018 sonrası oluşturduğu Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, ulusal ölçekte verinin akışını, paylaşımını ve erişimini ağ mantığıyla düzenlemiştir. Bu yapı, Castells'in tanımladığı gibi, merkezi otoritenin yerini alan esnek, ağ-temelli organizasyonların bir örneğidir. Ancak Castells'in ağ toplumunda öne çıkan katılımcı, çok-merkezli ve yatay iletişim biçimleri Türkiye bağlamında sınırlı düzeyde gerçekleşmiştir. Dijital altyapı ağları güçlü olsa da sosyal ağların demokratikleşme, bilgi dolaşımı ve yurttaş katılımını artırma işlevi henüz kurumsal politikalarla tam bütünleşmemiştir. Bu durum, Türkiye'nin ağ toplumuna teknik olarak yaklaşırken, sosyo-kültürel ve politik açıdan kısmen “hiyerarşik ağ yapısı” içinde kalmasına yol açmaktadır.

Bell ve Castells'in kuramları Türkiye örneğinde birbirini tamamlayıcı biçimde işlemektedir. Bell'in bilgi üretimi ve ekonomi merkezli yaklaşımı, devletin dijitalleşmeyi kalkınma stratejisi olarak benimsemesiyle Castells'in ağlar aracılığıyla yeniden örgütlenen toplum düşüncesi ise dijital devlet, e-belediye ve açık veri projeleriyle somutlaşmıştır. Ancak Türkiye'nin farkı, bu kuramsal çerçeveleri devlet güdümlü bir dijital modernleşme projesine dönüştürmesidir. Bilgi üretimi ve ağ yapıları, bireylerden ziyade kurumsal aktörler ve kamu politikaları etrafında örgütlenmiştir. Bu nedenle Türkiye'de dijitalleşme, Bell'in öngördüğü bilgiye dayalı üretim toplumu ve Castells'in ağlar aracılığıyla özerkleşen toplum ideal tiplerinin arasında, melez bir model oluşturmuştur.

Cumhuriyet Dönemi (1923–1980): Kurumsallaşma ve Arşivleme Anlayışı

Cumhuriyet'in Bilgi ve Belge Üretiminde Bürokratik Temeller

Ülkelerin kalkınma düzeylerini bilgiye yönelik yaklaşımları ve kullanım pratikleri doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi sistemleri ve alt yapısını kapsayan bilgi yönetiminin ulusal bilgi politikaları çerçevesinde değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bir ülkenin bilgi yönetim politikası, bilginin üretilmesi, düzenlenmesi ve kullanılmasına yönelik yasa, ilke, yönerge ve yönetmeliklerin bir bütünü olarak ortaya çıkmakta ayrıca bilginin toplum içerisindeki

işlevinin şekillenmesinde de rol oynamaktadır (Jaager, 2002).

Türkiye'nin cumhuriyet dönemi ulusal bilim ve teknoloji politikaları bağlamında bilgi yönetimini değerlendiren bir çalışmaya göre bu dönemde bilginin kalkınmadaki yerine ilişkin farkındalık fazlayken bilim-teknoloji politikaları açısından bilgi yönetimi algısı düşüktür. Çalışmada ulusal bilim ve teknoloji politikalarından elde edilen bilgi yönetimi politikaları bilgi altyapısı, bilgi sistemleri, bilgi hizmetleri ve bilgi kaynakları bağlamında dönemlere ayrılarak değerlendirilmiştir. 1923-1960 yılları arasında üretilen politika belgeleri içerisinde kütüphane ve dokümantasyon merkezleri aracılığıyla gerçekleştirilen bilgi hizmetleri ve gazete, dergi, kitap gibi kayıt ortamlarının gelişimine yönelik politikalar ele alınmıştır. Ayrıca bu dönemde telefon ve telgrafa yönelik iletişim sistemlerinin gelişimine yönelik politikalar da değerlendirilmiştir. 1960 sonrası dönemde ise 1980'lere kadar üretilen politika belgeleri değerlendirildiğinde bilgi politikalarının insan kaynakları, bilimsel araştırma, araştırma-geliştirme faaliyetleri ve yenilikçilik kavramları üzerine geliştirildiği ve bu yönde çalışmaların yer aldığı ifade edilebilir. Bilgi hizmetlerine yönelik faaliyetler ağırlıklı olarak eğitim politikaları üzerine kütüphane ve dokümantasyon gibi bilgi merkezleri aracılığıyla yürütülmüştür. 1981-1999 yılları arasında üretilen politika belgelerine dair yapılan değerlendirmede ise insan kaynakları, bilimsel araştırma, araştırma-geliştirme faaliyetlerinin bu dönemde fazlasıyla hızlanarak bilgisayar ve internet teknolojisinin ön plana çıkmasıyla beraber bilgi hizmetlerine yönelik çalışmaların elektronik ortamda işlenmesini ele alan politika çalışmalarına başlandığı ifade edilebilir. 1993 yılı sonlarına doğru ulusal enformasyon altyapısının kurulumu ile bilgi altyapısı ile ilgili politikaların gelişimi de başlamıştır (Ekici ve Yılmaz, 2022).

Devlet Arşivleri'nin Kuruluşu ve Mevzuat Gelişimi

Tarih boyunca bireylerin ve toplumların geleceğe kayıt bırakma çabası arşivlerin özünü oluşturmuştur. Arşivler sadece bireysel ve toplumsal hafıza için değil, ayrıca devletlerin iç işleyişi, kurumsal yapıları ve sosyo-ekonomik özellikleri ile devletler arası ilişkiler hakkında önemli bilgiler sunmaları açısından kritik bir öneme sahiptir. Teknolojik dönüşüm ile bireylerin ve toplumların bilgiye erişim konusundaki beklentileri ve istekleri önemli ölçüde değişmiştir. Bir belgeye düşük maliyet ile hızlı ve kalite standartları kapsamında erişebiliyor olmak sadece arşiv araştırmacıları için değil araştırmalardan elde edilen verilerden yararlanacak olan tüm bireyler açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda birçok kamu kurumunda olduğu gibi Devlet Arşivleri Başkanlığının hizmetlerinin de dönüşüme uygun biçimde yürütülmesi toplumsal faydayı artırırken üretilen çalışmaların niteliğini yükseltmektedir (Kaya, 2024).

Cumhuriyet'in ilanını takiben arşiv hizmetlerine ilişkin ilk yasal düzenleme 1934 tarihli "Resmî Evrak ve Defterlerden Lüzumsuz Olanlarının Ne Suretle Yok Edileceğine Dair Kararname" ile yapılmıştır. Bu kararnameyi izleyen yıllarda çeşitli düzenlemeler yürürlüğe girmiş ve son olarak 2019 yılında yayımlanan Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik ile arşiv faaliyetlerine dair güncel çerçeve oluşturulmuştur. 2022 yılında yayımlanan "Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik ve Yükseköğretim Kurumlarının Arşiv Mevzuatının Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmada arşiv ile ilgili mevzuat çalışmalarının listelendiği ve değerlendirildiği görülmektedir. Yapılan değerlendirmede bahsedilen mevzuat çalışmalarının bir kısmının yürürlüğe girdiği, bir kısmının ise tasarı ve taslak aşamasında kaldığı belirtilirken tespit edilen mevzuat çalışmalarının bazıları Türkiye'de bazı kamu kurum ve kuruluşlarının arşiv çalışmaları ile ilgili iken, yürürlüğe giren mevzuat çalışmalarının bir bölümünün ise yükseköğretim kurumları hakkında çıkartılan mevzuatlara ait olduğu ifade edilmiştir. Çalışma kapsamında Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün farklı tarihlerde kurum ve kuruluşlara gönderdiği genelge ve tamimlere de erişilmiştir (Kır ve Kır, 2022).

Bir ülkede arşiv hizmetlerinin etkin ve eksiksiz bir şekilde yürütülebilmesi için sağlanması

gereken üç temel unsur, arşivciliğe ilişkin mevzuat düzenlemelerinin kapsamlı ve güncel bir şekilde yapılması, arşiv hizmetlerinin sürdürülebileceği bina, araç-gereç ve fiziki koşulların sağlanması ayrıca alanında uzman personellerin yetiştirilmesidir. Bahsedilen temel unsurlar arşivlerin korunması, değerlendirilmesi, araştırmacılara sunulması ve gelecek nesillere aktarımı açısından bir zorunluluktur. Bu doğrultuda arşiv hizmetlerinin mevzuat altyapısı ile ilgili yaşanacak her sorun, ulusal bir arşiv politikasını belirleme, uygulama ve denetimi açısından ciddi aksaklıklara ve işleyişte bütünlüğün sağlanamamasına yol açacaktır (Kathalia, 1990).

Yazılı Kültürden Elektronik Kayda Geçişin İlk Adımları

Bilgi toplumu, bilgi teknolojilerinin artan kullanımına bağlı olarak 1950-1960'lı yıllarda Japonya, ABD, Batı Avrupa gibi gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan toplumsal dönüşüm aşamasıdır (Selvi, 2012). Gelişmiş ülkelerin bilgi toplumu kavramına yönelmeye başladığı dönemler değerlendirildiğinde, Türkiye'nin bu dönüşüme geç girdiği anlaşılmaktadır. Bilgiye yeterli önemin verilmemesi, iletişim teknolojilerine geç ulaşılması ve bilginin birçok sektörde etkin bir biçimde kullanılmaması bu gecikmenin nedenleri arasında belirtilebilir (Alaca ve Yılmaz, 2016).

Yakın geçmişe kadar kurumsal bilginin basılı ortamlarda muhafaza edildiği bilinmektedir. Dijital depolama araçlarının kullanılmaya başlanmasıyla birlikte kâğıt ya da mikrofilm şeklinde basılı kopyaların saklanması yönelik uygulamalar bir süre daha sürdürülmüştür. Zamanla özellikle güncelliğini korumayan belgelerin mikrofilm ya da elektronik ortamlarda depolanması yaygın bir uygulama haline gelmiştir. 1980'li yıllar mikrofilm kullanımının en yoğun olduğu dönem olup bu dönem bilgisayarların kurumsal yapılarda etkin bir rol üstlenmeye başlaması ile dijital alt yapının gelişimine zemin hazırlanan bir dönem olarak değerlendirilebilir. Ayrıca tarayıcı teknolojileri sayesinde yüksek çözünürlüklü bilgi ve belge kaynakları elektronik ortamda saklanabilir ve görüntülenebilir duruma gelmiştir. 1990'larda ise bilgisayar sistemlerinin yaygınlaşması ve ofis yazılımlarının kullanımına bağlı olarak bilgi ve belgelerin elektronik ortamda üretilmesi, erişimi ve yönetilmesi kolaylaşmıştır. Böylelikle elektronik belge yönetimi önemli ölçüde gelişim göstermiştir (Külcü, 2020).

Üniversite ve Kamu Kurumlarında Bilgi Merkezlerinin Kuruluşu

Bilgi-belge merkezleri denildiğinde akla öncelikle kütüphaneler, arşivler, dokümantasyon merkezleri ve elektronik veri depolama alanları gelmektedir. Bu merkezler, kurumların ihtiyaç duyduğu her tür bilginin erişilebilir olduğu yapılardır. Söz konusu bilgiler hem basılı materyal şeklinde bulunabilir hem de dijital ortamlarda kayıtlı olarak tutulabilir. Bir üniversite bünyesinde faaliyet gösteren bilgi ve belge merkezlerinin temel amacı ise öğrencilerin ve akademisyenlerin eğitim-öğretim süreçlerine yönelik bilgi ihtiyaçlarını karşılamaktır. Ayrıca üniversite bünyesinde güncel araştırma kaynaklarını derleyerek bu kaynaklardan etkin bir biçimde faydalanılmasını sağlamak için uygun çalışma-araştırma ortamlarını sunmak bu merkezlerin önemli işlevleri arasında yer almaktadır (Akbulat, 2029).

Üniversiteler, eğitim-öğretim ve araştırma işlevlerini gerçekleştirirken nitelikli insan gücüne ve bilgi kaynaklarına ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada üniversitelerin eğitilmiş insan yetiştirebilmek ve bilinmeyen aydınlatma açısından başarılı sonuçlar elde edebilmek için insan gücü ve bilgi kaynakları açısından donanımlı kütüphanelere ihtiyacı vardır. Türkiye'de üniversite kütüphanelerinin kökeni 18. yüzyılda Mühendishane-i Bahr-i Hümayun ve Mühendishane-i Berr-i Hümayun bünyesinde kurulan kütüphanelere dayanmaktadır. 19. yüzyılda ise yüksekokulların açılması ile Darülfünun hareketi ivme kazanmış, 1924'te bilimsel ve idari özerklik kazanması ve 1933'te kapatılarak yerine İstanbul Üniversitesi'nin kurulmasıyla modern üniversite kütüphanesi anlayışı şekillenmiştir. 1946'da üniversiteler yasası sonrasında yükseköğretimlerin ülke geneline yaygınlaştırılması gündeme gelmiş ve

bu süreçte üniversite kütüphanelerinin kurumsal gelişimi hız kazanmıştır. Bu dönemde Türkiye'deki üniversiteler teşkilatlanma yapısı açısından değerlendirildiğinde Avrupa geleneksel üniversiteleri ile klasik Alman üniversiteleri ile aynı görünüme sahip olduğu söylenebilir. Aynı zamanda üniversite bünyelerinde üniversite öğrencilerinin ve akademisyenlerin gereksinimlerini karşılayacak kapasitede üniversite kütüphaneleri geliştirilmiştir (Atılğan, 2008).

Türkiye'de 1956 yılında ise çağdaş anlamda bilgi hizmetlerinin batı üniversitelerinde nasıl uygulandığını ortaya koyan ilk örnek Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) merkezi kütüphane sistemi ile ortaya konmuştur. ODTÜ sonrası kurulan birçok üniversite olmasına rağmen yalnızca Boğaziçi ve Hacettepe üniversitelerinde verilen bilgi hizmetleri ODTÜ'ye benzer olmuştur (Çakın, 1998). Aradan geçen uzun zamana rağmen üniversite kütüphanelerinde çok büyük gelişme kaydedilememiştir. 1980'lerde ise üniversite kütüphaneleri hızla çoğalan yayınlara rağmen sınırlı bütçeleri nedeni ile yayınları kullanıcıların hizmetine yeterince sunamamışlardır. 1981 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile üniversiteler merkezi bir yapı altında yeniden düzenlenerek mevcut kaynakların daha verimli kullanılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda üniversite kütüphaneleri "Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlıkları" makamı çatısı altında yeniden örgütlenerek daha etkili yönetim ve hizmet yapısına kavuşturulmuşlardır (Yükseköğretim Kanunu, 1981; Çakın, 1998).

Cumhuriyet'in ilk yıllarından 1980'lere uzanan süreç, dijital dönüşümden ziyade bilgi ve belge üretiminin bürokratik temellerinin atıldığı bir hazırlık dönemi olarak değerlendirilebilir. Politika belgeleri arşivcilik, kütüphane ve iletişim altyapısı odaklı olup, bilgi yönetiminin kalkınma politikalarıyla bütünleşmesi sınırlı kalmıştır. Buna rağmen oluşturulan kurumsal yapılar ve mevzuat düzenlemeleri, sonraki dijitalleşme politikalarının kurumsal süreklilik zeminini oluşturmuştur. Ancak bilgi teknolojilerinin gelişimine geç uyum sağlanması, Türkiye'nin bilgi toplumuna geçişinde yapısal bir gecikme yaşatmıştır. Bu dönemi, dijital dönüşüm öncesi olarak tanımlamak mümkündür (Cengiz Mater ve Özdemir, 2022).

1980-2000 Arası: Enformatikleşme ve Dijitalleşme Dönemi

Elektronik devlet uygulamaları tarihsel gelişim süreci içerisinde değerlendirilecek olursa 1980'lerden itibaren devlet kademelerinde beliren değişiklikler ile 1990-2000'li yıllar arasında gerçekleşen bilgisayar ve internet teknolojileri kamu hizmetlerini ve kamu yönetim politikalarını yeni oluşumlara sürüklemiştir. Örneğin bu dönemde ortaya çıkan "Türkiye Bilişim ve Ekonomik Modernizasyon Projesi" 1993'te Dünya Bankası tarafından finanse edilmiştir. Aynı zamanda Ankara ile Washington arasında ODTÜ üzerinden kurulan bağlantı aracılığıyla gerçekleştirilen iletişim, Türkiye'nin internetle ilk kez tanışmasını sağlamıştır. E-Devlet ve bilgi-iletişim teknolojilerinin gelişimine ilişkin değerlendirmelerde her ne kadar 1980'li ve 1990'lı yıllar teknolojik dönüşümün başlangıcı olarak belirtilse de 1970'li yıllarda İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından uygulamaya konulan Merkezi Nüfus İstatistikleri Projesi'nin (MERNİS) Türkiye'de bu sürecin ilk örneklerinden biri olarak kabul edilmesi daha yerinde olacaktır (Demirhoca, 2022; Çeliksoy ve Akça, 2024).

Daha önce de belirtildiği gibi Türkiye'de e-Devlet temelli hizmet sunumları 1980-1990'lı yıllarda gerçekleşen bilgi ve iletişim teknolojileri bağlamındaki gelişmelere rağmen uygulamaların hayata geçirilmesi mümkün olmamıştır. Bu durumun nedenleri değerlendirildiğinde dönemin kurumsal ve teknolojik altyapılarının, maliyetlerinin, siyasi, ekonomik ve birçok teknik zorluğun o yılların konjonktürel gelişmeleri doğrultusunda değerlendirilmesi gerekmektedir. 2000'li yıllarla birlikte başlatılan e-dönüşüm projeleri, alanda önemli bir kırılma noktasını oluşturmuş ve merkezi ve yerel yönetimlerin girişimleri ile birçok resmi kurum internet sitelerini faaliyete geçirmiştir. Böylelikle E-İMZA, MERNİS, VEDOP, YerelNet, Polnet, UYAP ve say2000i vb. gibi birçok e-Devlet tabanlı hizmet

uygulamaya konulmuş ve Türkiye’de dijital kamu hizmetlerinin kurumsallaşması ve yaygınlaşmasında önemli bir ilerleme sağlanmıştır (Yüksel Aktuna, 2019).

1980-1990’larda Bilgisayarlaşma, İnternetin Gelişimi ve Kamu Bilişim Stratejileri

Türkiye’nin bilim ve teknoloji politikalarının şekillenmesinde rolü olan Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), bilim politikalarının merkezi konumunda bulunan bir kurum olması ve ayrıca günümüze kadar şekillenen bilim politikalarının değişen yüzünün izlenmesine olanak sağlaması nedeniyle oldukça önemli bir kuruluştur. TÜBİTAK’ın belirlediği amaç ve görevlere ilişkin yasa değişikliklerinde süreç içerisinde gözlenen dönüşüm, Türkiye’nin 1960 sonrası kalkınma planları doğrultusunda gerçekleşen rekabet, yenilik, ticarileşme ve bilim-teknoloji politikalarına yönelik bir hedef doğrultusunda evrildiği ve bu süreçte bilginin metalaşmasına yönelik adaptasyonun arttığını göstermektedir (Arap ve Erat, 2017). Böylelikle 1967 yılında Dokümantasyon ve Enformasyon Merkezi kurularak araştırma-geliştirme alanında belgelendirme hizmeti sunma görevini üstlenen TÜBİTAK, akademik bilgisayar ağlarının kurulumu sonrasında (1996) Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezine (TÜBİTAK-ULAKBİM) dönüşmüştür. Belirtilen merkezler dışında 1995’te TÜBİTAK Ulusal Gözlemevinin ve Ankara Test ve Analiz Laboratuvarının (TÜBİTAK-ANAL), Temel Bilimler Araştırma Enstitüsünün (1996), Bursa Test ve Analiz Laboratuvarının (TÜBİTAK-BUTAL 2001) kurulması ile birçok bilimsel ve teknolojik altyapı hizmeti araştırmacılara farklı alanlarda sunulmaktadır. TÜBİTAK, kurulduğu ilk andan itibaren teknolojik, bilimsel ve yenilik faaliyetlerine yönelik toplumsal farkındalığın artması ayrıca bilim okur yazarlığının gelişimine yönelik faaliyetler gerçekleştirerek düzenlediği yarışmalar, şenlikler ve yayımladığı kitaplar, dergiler ile çalışmalarına devam etmektedir (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu [TÜBİTAK], 2025).

Yükseköğretim sistemini, uluslararasılaşma, dijitalleşme ve sürdürülebilirlik ekseninde şekillendirmeyi, bireylerin eşit bir şekilde eğitimden yararlanmasını sağlamayı amaçlayan Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ise Türkiye’nin bilim ve teknoloji politikalarının şekillenmesinde etkili olan diğer kuruluşlar arasında yer almaktadır. 1981 yılında gerçekleşen üniversite reformu öncesinde Türk yükseköğretim sistemi üniversitelerden, MEB’e bağlı akademilerden, iki yıllık meslek yüksekokulları ile konservatuvarlardan, MEB’e bağlı üç yıllık eğitim enstitülerinden ve mektupla öğretim yapan Yaygın Yükseköğretim Kurumu’ndan (YAYKUR) oluşmaktaydı. 1960-1980 döneminde yükseköğretimde etkili ve merkezi bir planlama sağlanamaması, kurum ve öğrenci sayılarındaki hızlı artış ile dönemin sosyal, siyasi ve ekonomik istikrarsızlığı birleşerek sistemde bozulmalar yaşanmış ve bu durum kapsamlı bir reform ihtiyacını kaçınılmaz kılmıştır. Bu doğrultuda 1981’de yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile yükseköğretim kurumları YÖK çatısı altında bütünleşerek akademik, idari ve kurumsal yapı yeniden düzenlenmiş ve YÖK, yükseköğretim sisteminden sorumlu tek kuruluş haline gelmiştir (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2025).

1980’ler telekomünikasyon ve kişisel bilgisayar alanlarında hızlı gelişmelerin gerek kamu gerekse özel sektörde teknoloji kullanımını kökten dönüştürdüğü bir dönem olarak ifade edilebilir. 1989’lara gelindiğinde ise Cenevre’deki bilimsel araştırma kurumu CERN’de WWW. ve HTML’nin geliştirilmesi ardından 1991’de WWW başlatılmasına yol açan web sunucusunun oluşturulması, internetin küresel ölçekte yayılımı artırarak bilgi toplumuna geçişi sağlayan temel kırılma noktalarından biri haline gelmiştir. İnternet kafelerin yaygınlaşması ve çevirmeli bağlantı teknolojisinin hanelere taşınması ile internet üzerinden alışverişler mümkün hale gelmiştir. Bu dönemde internet girişimcileri teknoloji alanında iş kurma fırsatlarını değerlendirirken dijital pazarlama ise giderek uzmanlaşan bir alan olarak ekonomik büyümeye katkı sağlamıştır (Archives of IT [AIT], 2025). 2007 yılına gelindiğinde Türkiye’de hanelerin %19,7’si internete erişebilir seviyeye ulaşmıştır. Böylelikle bireyler bilgi arayışını ve online hizmetlerden yararlanmayı internet üzerinden gerçekleştirebilmiştir. Hanelerin internete erişim oranı 2018’lere gelindiğinde %83,8’e erişmiş olup alışverişten e-Devlet hizmetlerine

kadar birçok alanda internet kullanımı artmıştır. Günümüzde ise sağlık, eğitim, turizm gibi birçok alanda internet kullanımı kolaylıkla sağlanırken internet kullanımı hayatın her alanında yaygınlaşmıştır. İnternet ve bilgi teknolojilerinin günlük yaşamda ağırlığının artması, bireylerin bilgiye erişimini, iletişimini ve hizmetleri kullanım biçimlerini kökten değiştirmiştir. Örneğin uzun süre ve çoklu kurum ziyareti gerektiren resmi işlem süreçleri e-Devlet uygulaması ile hızlanarak eğitim, turizm, sağlık, alışveriş vs. gibi birçok sektörde sunulan çevrim içi hizmetler sayesinde rezervasyon, randevu ve birçok işlem daha hızlı ve erişilebilir bir biçimde gerçekleştirilebilmektedir (Yılmaz, 2019).

Basılı Belgelerin Dijital Ortama Taşınması

Bilgi teknolojileri alanındaki hızlı gelişmeler, belge yönetimi kavramının elektronik ortama doğru dönüşümüne neden olmuştur. Sesli posta, e-posta, dijital bellek türleri gibi bilgi teknolojisi ürünleri bu dönüşümün önemli göstergeleri arasında yer almaktadır (Aydın, 2003). Böylelikle yeni teknolojik araçlar, belge yönetiminde çeşitli yaklaşımları ve çözüm gereksinimlerini de beraberinde getirmektedir. Elektronik belgelerin saklama sürelerinin belirlenmesi, e-postaların dosyalanması, sesli mesajların kaydedilmesi ve bu belgelerin geleneksel kâğıt belgelerle benzer yöntemlerle yönetilip yönetilemeyeceği gibi hususlar bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sonucunda ortaya çıkan temel belge yönetimi sorunları arasında yer almaktadır (Aydın, 2005). Bu bağlamda bilgisayar teknolojilerinin yaygınlaşmış olması kurumların belgelerini dijital ortamda üretmesine ve paylaşmasına neden olmuştur.

Dijital ortamda üretilen belgelerin uygun şekilde yönetilmemesi, yöneticilerin doğru bilgiye erişimini engelleyerek işleyişin aksamasına ve sorumluluk süreçlerinde sorunlara yol açabilir. Bu doğrultuda elektronik belgeler tıpkı kâğıt belgelerde olduğu gibi üretimden imhaya kadar planlı ve sistemli bir şekilde yönetilmelidir. Etkili bir elektronik belge yönetimi için belgelerin oluşturulduğu andan itibaren kontrol altına alınması hatta süreç başlamadan sistemin tasarım aşamasında saklanma sürelerinin, imha süreçlerinin, erişim güvenliğinin ve belgeye erişim-yetkilendirme gibi unsurların belirlenmiş olması zorunludur. Bu yaklaşım belgelerin güvenli bir biçimde saklanmasını, erişilebilirliğini ve güncellenebilirliğini sağlamanın temel koşulları olarak görülmektedir (Shepherd, 1994).

1980'lerden itibaren bilgi teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla Türkiye, enformatikleşme sürecine girmiştir. TÜBİTAK'ın bilim ve teknoloji politikalarındaki etkinliği, YÖK reformu ve MERNİS gibi erken veri tabanlı projeler, dijital devlet altyapısının öncüllerini oluşturmuştur. Ancak bu dönem, kurumsal eşgüdüm eksikliği ve altyapı yetersizliği nedeniyle dijital politika başarısının sınırlı kaldığı bir geçiş evresidir. 1990'larda internetin yaygınlaşması, kamu bilişim stratejilerine ivme kazandırmış fakat uygulama düzeyinde istikrarsızlıklar, dijitalleşmenin sürekliliğini kesintiye uğratmıştır. Bu nedenle dönem, dijitalleşmeye geçişte ilk kırılma noktası olmuş, teknoloji farkındalığı artmış ancak bütüncül politika üretimi henüz olgunlaşmamıştır.

2000 Sonrası: E-Devlet, Dijital Arşiv ve Açık Veri Politikaları

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin birçok alanda kurumların işleyiş sürecini etkilemesi ve dönüştürmesi ile yönetimler tarafından internet ve diğer teknolojilerin sunduğu geniş olanaklardan yararlanmayı sağlayan çeşitli girişimler başlatılmıştır. Kamu sektörünü etkileyen ve yürütülen bu tür dijitalleşme çalışmalarına ise genel anlamda "e-Devlet" olarak ifade edilen bir paradigma çerçevesinde ele alınmaktadır (Snead ve Wright, 2014; Kurnaz, 2024). Genel anlamda ise e-Devlet kamu yetkililerinin kamuda gerçekleştirdikleri hizmetleri geliştirmek ve demokratik katılımı sağlayabilmek için bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma çabası olarak tanımlanabilir (Jonathan vd., 2014).

E-Dönüşüm Türkiye Projesi (2003–2015)

Örgütlerin iç düzenlemeleri arasında yer alan bilgi ve belge yönetimi aynı zamanda ülkelerin bilgi toplumu ve e-Devlet politikaları ile de ilişkilidir. Elektronik belge yönetim süreçleri ve veri tabanı sistemleri e-Devlet bünyesinde sunulan birçok hizmet içerisinde yer alan uygulamalar arasında bulunmaktadır. Bu noktada ülkelerin bilgi stratejisi bağlamında bilgi ve belge yönetiminde açık veri politikasına ihtiyaç duyduğu belirtilebilir. 2000’li yılların başından itibaren hız kazanmaya başlayan bilgi toplumuna dönüşüm çalışmaları kapsamında Türkiye Avrupa Birliğine aday ülkeler için oluşturulmuş “eAvrupa+” girişimine dahil olmuştur. Daha sonra da 58.-59. Türkiye Hükümetleri döneminde Acil Eylem Planı kapsamında hayata geçirilen E-Dönüşüm Türkiye Projesi (2003) ile ülkede ayrı ayrı sürdürülen dijitalleşme çalışmaları tek bir çatı altında birleştirilerek daha sistematik ve hızlandırılmış bir yapıya kavuşmuştur (Çiçek, 2020).

E-Dönüşüm Türkiye Projesi Eylem Planı ise 2005/5 Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile yayımlanarak “Kamuda Elektronik Kayıt Yönetimi” başlıklı eylem planı ile kamu kurumlarında bilgi-belge yönetimine ilişkin prosedürlerin oluşturulmasına zemin hazırlanmıştır. 2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi kapsamında elektronik imza uygulamalarının yaygınlaştırılması ve bilgi-belge yönetiminde standardizasyonların sağlanması hedeflenirken belirlenen güvenlik standartları ile kurum içi ve kurum dışı tüm yazışmaların elektronik ortama taşınacağı ayrıca 2010 yılı itibariyle de kamudaki yazışmaların elektronik ortamda yürütüleceğinin hedeflendiği ifade edilmiştir (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, [DPT], 2006). Devlet Planlama Teşkilatı’nın koordinasyonu ile 2005’te hazırlanan eylem planı, Sağlık, Ulaştırma, Milli Eğitim ve Adalet Bakanlığı gibi bakanlıkların kurumsal yapıları içerisindeki kamu hizmetlerinin e-Devlet temelli sunumu ve hizmetlerin geliştirilmesi için gerekli teknolojik altyapının oluşturulmasından sorumlu olmaktadır (Çeliksoy ve Akça, 2024).

Belirtilen eylem planının sonrasında ise Bilgi Toplumu Stratejisi (2015-2018) yayımlanmış ve belge yönetimine ilişkin eylemler ise “Kamu verisinin paylaşılması” başlığı ile belirtilerek eylem planı sorumluluğu farklı bakanlıklar dışında Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğüne bırakılmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015). Böylelikle Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, bahsedilen eylem planı doğrultusunda dijitalleştirdiği arşiv belgelerini kamunun erişimine açarak kamu verisinin paylaşılmasına yönelik yükümlülüğünü yerine getirmiştir.

2018 yılında yayımlanan “Dijital Türkiye Yol Haritası” raporunda Türkiye’nin dijital dönüşüm sürecinde gerçekleştirmeyi hedeflediği kısa, orta ve uzun vadeli hedefler belirlenmiştir. T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yayımlanan kısa vadeli hedefler arasında (1-2 yıl) üretim alanında hızlı ilerleme sağlamaya ve dijital dönüşümü destekleyecek fikri ve fiziki alt yapıyı oluşturmak öngörülmektedir. Orta vadede ise (3-5 yıl) mevcut yetkinliklerin ve altyapının sağlamlaştırılması ve Türkiye’nin dijitalleşme sürecinde rekabet halinde bulunduğu ülkeler arasındaki farkın azaltılması amaçlanmaktadır. Uzun vadede ise (6-10 yıl) belirli teknoloji alanlarında bölgesel ya da küresel ölçekte lider konumuna ulaşmak ve imalat sanayi içerisinde küresel değer zincirlerinden yüksek pay almak hedeflenmektedir (Saçak, Gür ve Eren, 2020). Ayrıca 2014 yılında yayımlanan Onuncu Kalkınma Planı ile (2014-2018) e-Devlete dair hedefler, ayrıntılar ve e-Türkiye kapsamında yerine getirilmesi istenen kriterler belirlenmiştir. Bu kapsamda 2008 yılında erişime açılan e-Devlet kapısı Türkiye’nin dijital yüzü olarak toplumun her kademesinden vatandaşa 7/24 esası ile hizmet sunmaya devam etmektedir. 2020 yılında e-Devlet kapısından memnuniyet oranı %95 olarak belirlenmiş ve bu doğrultuda sağlıktan ulaştırmaya, eğitimden çevre ve şehirciliğe, adaletten sosyal güvenliğe gibi perspektif ile hizmet sunumu gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda kamu kurumlarının sunmakta olduğu hizmetlere tek bir noktadan güvenilir ve hızlı bir şekilde erişimi sağlayan mobil uygulama sayesinde hizmetlere her yerden erişebilmek mümkündür (Türkiye.gov.tr, 2025).

E-Devletin ötesine geçen dijital dönüşüm çalışmaları arasında yer alan önemli gelişmelerden bir

tanesi, On Birinci Kalkınma Planı'dır. Plan içeriğinde e-Devlet sonrası dijitalleşmeye yönelik hedefler ve düzenlemeler yer alırken bu bakımdan değerlendirildiğinde kapsamlı bir politika belgesi niteliğine sahiptir. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının hazırladığı bahsedilen plan dışında T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının hazırladığı "Performans Programı 2023", T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisinin hazırladığı "Dijital Devlet Stratejisi" ve Sanayi Teknoloji Bakanlığı iş birliği ile hazırlanan "Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi" de dijitalleşme sürecine yön veren diğer politika belgeleri arasında yer almaktadır (Boyalı, 2023).

Hem On Birinci Kalkınma Planında hem de Performans Programı 2023 isimli çalışmalarda sosyal medyanın bilgi toplumu üzerindeki etkisine özellikle vurgu yapılmaktadır. T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının vatandaş odaklı kamu hizmeti anlayışını stratejik hedefler arasına yerleştirerek sorumlu kurum olarak konumlanması, dijital dönüşüme kuramsal liderlik ettiğini göstermektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2023). Dijital Devlet Stratejisi isimli çalışma ile Türkiye'nin mevcut durumu uluslararası kuruluşların politikaları, küresel gelişmeler, birçok ülkenin stratejik belgeleri incelenerek aynı zamanda ilgili paydaşların görüşleri ve katkıları sağlanarak katılımcı bir yaklaşım ile hazırlanmaktadır. Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi ile kaliteli veriye ve teknik altyapıya erişim imkanlarını genişletmek, araştırma, girişimcilik ve yenilikçiliğin desteklenmesi, yapay zekâ alanında istihdamı artırarak alanda uzman yetiştirmek ve uluslararası iş birliğini güçlendirmek vb. hedeflenirken katılımcı bir anlayışla kamu ve özel sektör kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, mesleki örgütler ve uluslararası organizasyonlar gibi birçok paydaş kurumun katkıları ile kapsamlı çalışmalar yürütülmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2025).

E-Devlet modeline geçiş, devlet-vatandaş ilişkisinin yüz yüze iletişimden dijital etkileşime yönelmesine katkıda bulunmuştur. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde ortaya çıkan sosyal medya gibi iletişim mecraları, devlet kurumlarının yalnızca resmî web sayfaları ve e-Devlet uygulamaları üzerinden değil sosyal medya platformları üzerinden de vatandaşlarla iletişim kurmasını ve hizmet sunmasını sağlamıştır (Boyalı, 2023).

Açık Devlet Verisi Politikaları: Türkiye Açık Veri Portalı Girişimi

Kişisel bilgisayarların, akıllı telefonların yaygınlaşması ve internet altyapısındaki gelişim, bilginin ve bilgi hizmetlerinin hızlıca yayılmasını mümkün kılmıştır. Bu dönüşüm sosyal ilişkilerden eğitime, ticaretten kamu hizmetlerine kadar birçok alanda değişikliklere yol açarken kamu hizmetleri anlayışının yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Bilişim ve web tabanlı araçların kullanımı daha hızlı, düşük maliyetli, şeffaf ve etkili kamu hizmetlerini yaygınlaştırırken dijitalleşme hem hizmetlerinin sunumunda hem de küresel rekabet gücünü artırma çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda dijitalleşme artık bir seçenek değil zorunlu bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Karasoy ve Babaoğlu, 2020).

Dijitalleşmenin sağlayacağı fırsatlar arasında değerlendirilebilecek Açık Veri Projesi ise, T.C. Cumhurbaşkanlığının Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığının koordinasyonunda gerçekleştirilen, kamuda yürütülen iş süreçleri ile hizmet sunumları sırasında üretilen verilerin kişisel veri, ulusal ve ticari sır kapsamında değerlendirilen bilgiler gözetilerek, mahremiyet ilkeleri çerçevesinde paylaşımını sağlamak amacıyla yürütülmektedir. Böylelikle hem şeffaflık hem de hesap verebilirliğe dayalı bir yönetim anlayışının güçlendirilmesinin yanı sıra bahsedilen verilerin birçok yenilikçi teknoloji ve yapay zekanın geliştirilmesinde kullanılmasına fırsat tanımak hedeflenmektedir. Bahsedilen proje kapsamında hayata geçirilmesi öngörülen Ulusal Açık Veri Portalı, mahremiyeti güvence altına alınmış ve anonimleştirilmiş açık devlet verilerinin ortak bir açık veri portalı üzerinden vatandaşların ve bilim insanlarının erişimine sunmayı amaçlayan bir veri paylaşım alt yapısıdır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, Açık Veri Projesi, 2025). 2000 sonrası dönem, Türkiye'nin dijital dönüşümde kurumsal ve stratejik olgunluk

kazandığı evredir. E-Dönüşüm Türkiye Projesi, Bilgi Toplumu Stratejileri ve Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi'nin kurulması, dijital politikaları süreklilik içinde merkezileştirmiştir. E-Devlet hizmetlerinin yaygınlaşmasıyla dijital kamu yönetişimi güçlenmiş; yapay zekâ, açık veri ve dijital etik gibi temalar politika gündemine dahil edilmiştir. Ancak dijital politika başarısı, veri güvenliği, açık veri paylaşımı ve dijital eşitsizlik alanlarında hâlen bütüncül bir yapıya kavuşmamıştır. Bu dönem, dijitalleşmenin kurumsallaşmasında başarılı ancak sosyo-kültürel bütünleşmede kırılma dönemidir.

Bilgi Yönetimi ve Dokümantasyon Politikalarının Analizi

Kurumsal Bilgi Yönetim Yapıları ve Dijital Arşivleme Standartları

Kurumsal bilgi kaynaklarının tanımlanması, bilgi yönetimi uygulamalarını kuruluşlar bünyesinde etkin biçimde yapılandırabilmek için zorunlu bir ön koşuldur. Çünkü, kuruluşun sahip olduğu bilgi birikimi, bilgi kaynakları ve gereksinimlerinin belirlenmesi kuruluşun bilgi varlığının farkında olarak süreçleri yürütmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Ayrıca birçok kuruluş sahip olduğu bilgiyi tanımlama, görünür kılma ve katma değer üretmek amacıyla bilgiyi kullanma konusunda yetersiz kalmaktadır. Bu durum bilgi yönetimi uygulamalarının önünde yer alan temel uygulamalardan biri olarak değerlendirilebilir (Özdemirci ve Aydın, 2008).

Kurumların bilgi yönetim sürecinde birtakım konuların açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu konular, kurum çalışanları için hangi tür bilginin önemli olduğu, çalışanların hangi bilgiye ne sıklıkla erişmeye çalıştığı, kurum dışından gereksinim duyulan bilginin türünün ne olduğu, kurum dışından sağlanan bilginin kapsamı, kurumda üretilen bilginin kurum dışında kullanılma miktarı, kurumdaki bilgi sistemlerinin bilgiye olan gereksinimin ne kadarını karşılayabildiği, eksikliği hissedilen bilgi hizmetlerinin neler olduğu ve kurumda yer alan bilgi boşluklarının giderilmesi için hangi hizmetlere ihtiyaç olduğu gibi başlıklar çerçevesinde değerlendirilebilir (İnce, 2002). Hızla gelişen yeni teknolojiler ile kamu hizmetlerinin sunum biçimleri değişmekle beraber bu durum devletleri özellikle de yerel yönetimleri hizmetlerini dijital mecralar aracılığıyla sunmaya yöneltmektedir. Kamu hizmetlerinin çevrimiçi ortama taşınması literatürde e-Devlet, yerelde ise belediyeler tarafından e-belediye kavramlarıyla ortaya konmaktadır. Böylelikle e-Devlet ile devlet hizmetleri elektronik ortama aktarılırken e-belediye ile dijital dönüşümün yerel yönetim ölçeğindeki yansıması ifade edilmektedir (Daştan ve Naralan, 2015).

E-Devlet uygulamaları ile entegreli olan e-belediye, temelinde dijital teknolojilerinin kullanımını sağlayarak belediye hizmetlerine erişilebilirliği, kapasitesini ve hızını artıran bir yönetim modelidir. Bu sistem sayesinde şeffaflık, denetlenebilirlik ve hesap verilebilirlik ilkeleri güçlenirken belediyelerde kurumsal etkinlik ve verimlilik oranı da artmaktadır (Acılar, 2012). Günlük iş süreçlerini, işleyişlerini ve çevreleri ile olan etkileşimi sürdüren kurumlar, sahip oldukları birçok bilgi kaynağını etkin bir şekilde yönetebilmek için bu kaynaklara yönelik sistemler geliştirmek, mevcut sistemlerden yararlanarak bilgi teknolojileri alanındaki gelişmeleri izlemek durumundadır. Kurumsal bilgi yönetim sürecini bilgi sistemleri aracılığıyla yürüten üniversiteler de bu alandaki yapısal kapasiteleri ve organizasyonel yetkinlikleri ile dikkati çekmektedir (Külcü, Çakmak ve Özel, 2013). Bilgiyi üreten, paylaşan ve saklayan kurumlar olarak bilgi toplumunda merkezi bir konuma sahip olan üniversiteler için bilginin doğru zamanda, doğru kişilere ulaştırılması ve işleyiş süreçlerinde etkin kullanımı kurumsal karar alma süreçleri açısından önem taşımaktadır.

Bilgi teknolojileri, ağ altyapılarındaki ilerlemeler ve bilimsel elektronik kaynaklarının üretimi ile kullanımındaki artış birçok kurum için dijitalleşme sürecinde çözümü güç sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bu sorunların en önemlilerinden biri dijital kaynakların korunması ve bu kaynaklara uzun vadeli erişimin güvence altına alınmasıdır. Bu süreçte birçok kurum ve kuruluş dijital kaynakları korumak ve bu konuda birtakım standartlar geliştirmek üzere çalışmalara başlamıştır (Küçük ve Alır, 2003). Dijital

arşivleme ile yepyeni bir koyut kazanan arşivcilik hizmetleri, kâğıt evrak ya da görsellerin dijital veriye dönüştürülmüş hali olarak tanımlanabilir. Dijital arşivleme sürecine dahil olacak evrakların ayrıştırma, tarama, görüntü kalitesinin iyileştirilmesi, indeksleme, kalite kontrol ve aktarma gibi yürütülen belli başlı standart adımları söz konusudur. Dijital arşivleme sayesinde tüm belgelere elektronik ortamda ulaşılarak zaman ve iş gücünden tasarruf sağlanmaktadır. Ayrıca dijital arşivlerin kurumlara ve kişilere sağladığı diğer avantajlar değerlendirilecek olursa belgelerin yıpranması ve kaybolması önlenerek belge arama süresini kısaltmanın yanında verimliliği artırır ve maliyetleri azaltır. Fiziki olarak yerden tasarruf sağlamanın yanında, aynı anda aynı belgeye çoklu erişim imkânı sağlayarak belgeler üzerinde yetkilendirme ile belgeye yetkiye dayalı ulaşım sistemini de sunmuş olur (Kod-A, 2025).

Dijital materyallere günümüzde ve gelecekte de erişim sağlayabilmek adına dijital koruma sağlanmalıdır. Bu doğrultuda dijital arşivler için (OAIS) Referans Modeli ve ISO 15489 gibi farklı kavramsal model ve standartlar geliştirilmektedir. ISO 15489, zamandan bağımsız olarak her türlü format, yapı ve teknolojik ortamdaki kayıtların oluşturulması, düzenlenmesi ve yönetilmesi için temel kavramları ve ilkeleri belirler (ISO 15489, 2025). Açık Arşiv Bilgi Sistemleri (OAIS) Referans Modeli ise, arşivin sürdürülebilir işleyişini sağlayan işlevleri yerine getirerek dijital materyalin alım, doğru depolanma, meta veri tabanlarının yönetimi, erişimi ve korunmasına yönelik işlevsel birimler sunmaktadır (The Open Archival Information Systems [OAIS], 2025).

Açık Veri ve Bilgi Güvenliği İlişkisi

Teknolojik dönüşüm ve dijitalleşme ile veri, küresel ekonominin temel sermayelerinden biri haline gelmiş ve buna bağlı olarak “açık veri” kavramı önem kazanmıştır. Ücretsiz bir şekilde ve özgürce erişilebilen açık veri, kamu, özel sektör ve bireyler için önemli kolaylıklar sunmakta ve verinin geniş kitlelerce analiz edilmesine, yeni değerler üretilmesine imkân tanıyarak başarılı bir açık veri ekosistemin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Açık veri ile böylelikle kamu, özel sektör ve bireylerin oluşturduğu ekosistem içinde farklı sektörlere hizmet sunarak gerçek ve tüzel kişilerin yaşamları doğrudan etkilemekte ve sunduğu erişim kolaylığı ile veri odaklı yeni fırsatların oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Bu fırsatlar içerisinde en dikkat çekici ve uygulanabilir olanı ise devletler tarafından toplanan verilerin açık veri standartlarına uygun biçimde bireylere ve girişimcilere sunulduğu açık veri platformlarının oluşturduğu katma değerdir (Türkiye Bilişim Vakfı, 2019). Açık veriler ve içerikler herkesin herhangi bir amaçla özgürce erişebileceği, kullanabileceği, değiştirebileceği ve paylaşabileceği anlamına gelmektedir. Dijital çağda bilgiye erişimin kolaylaşması ile idarelerin topladığı verilerin niteliği ve kullanım şekline yönelik toplumsal beklenti artmıştır. Böylelikle bu verilerin kamuya açılması şeffaflık, hesap verilebilirlik ve katılımcılık ilkelerine dayanan devlet anlayışının temel unsurları haline gelmiştir (Türkoğlu Üstün, 2023). Açık veri, sadece kamu sektöründen değil, şirketlerden, sivil toplum kuruluşlarından, özel hukuk kişilerinden gelen verileri içermektedir. Örneğin, istatistikler, eğitim materyalleri, tıbbi araştırmalar, bilimsel yayınlar ve radyo-televizyon programları vb. gibi açık veri olabilir (Geiger ve Von Lucke, 2012).

Türkiye’de ulusal düzeyde açık veri hususunda strateji geliştirmek, koordinasyonu sağlamak, açık veri portalının kurulumunu sağlamak ve işletmek aynı zamanda kamu kurum ve kuruluşlarının açık veri portalına veri aktarımına ilişkin usul, esas ve standartları belirleme görevleri 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 527/B maddesine göre Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisine verilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi bünyesinde Büyük Veri ve Yapay Zekâ Uygulamaları Dairesi Başkanlığı kurulmuş ve kamuda öncelikli proje alanlarında yapay zekâ uygulamalarına öncülük etmek ve koordinasyonun sağlanması hedeflenmiştir. Bu çerçevede Başkanlık, veri güvenliği, mahremiyeti ve büyük veri analitiği alanlarında çalışmaları yürütmek, kamu sektöründe veriye dayalı etkin karar alma mekanizmalarını geliştirerek kurumlar arası iş birliğini güçlendirmek ve kamu veri sözlüğüne ilişkin hazırlık süreçlerini koordine etmekle görevlidir. Konuya ilişkin mevcut durum analiz çalışmaları

gerçekleştirilmiş olup Ulusal Açık Veri Portalının uluslararası standartlara uygun olarak yapılandırılmasına ilişkin çalışmalar sürdürülmeye devam etmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2025; Türkoğlu Üstün, 2023). Yeni teknolojiler söz konusu olduğunda, hukuki altyapının kapsamı, hangi konularda mevzuat boşluklarının olduğu ve hangi iyileştirmelerin yapılması gerektiği gibi konular teknolojinin güvenli ve yaygın bir biçimde kullanılması ve ekosistemde yer alan paydaşlar ile güvenli bir şekilde paylaşımı için belirli bir hukuki zemine oturtulması açısından değerlendirilmelidir. Bu çerçevede açık veriye ilişkin doğrudan engel teşkil etmeyen ancak düzenleme gerektiren lisanslama, fikri mülkiyet konuları ile kişisel verilerin korunmasına yönelik mevzuatın birlikte ele alınması önem taşımaktadır (Türkiye Bilişim Vakfı [TBV], 2019).

SONUÇ

Türkiye’de bilim ve teknoloji politikalarına ilişkin belge üretme süreci 1960’lardan sonra başlayan planlı kalkınma döneminde DPT ve TÜBİTAK öncülüğünde şekillenmeye başlamıştır. Henüz e-devlet kavramının ortaya çıkmadığı 1990’larda ise bilgisayarların kamu kurumlarında ofis otomasyonu amacıyla kullanılmaya başlanmasıyla e-devlet ve e-dönüşüm uygulamalarının alt yapısı oluşmaya başlamıştır. Dijitalleşme, bir ülkenin dijital teknolojisini toplumun tüm kesimlerine entegre ederek kamu hizmetlerini etkin, erişilebilir ve kullanıcı odaklı hale getiren bir dönüşüm sürecidir. Bahsedilen dönüşüm sadece verilerin dijital ortama aktarılmasından ibaret olmayıp kamu politikalarının yeniden tasarlanması, sürecin veriye dayalı karar mekanizmaları ile desteklenmesi ve hizmet modellerinin genişletilmesi vb. şeklinde ifade edilmektedir.

Türkiye’nin dijitalleşme serüveni, Cumhuriyet’in kuruluşundan günümüze uzanan bir bilgi ve belge üretim kültürünün, teknolojik dönüşümle yeniden biçimlenmesinin tarihidir. 1923–1980 döneminde bilgi yönetimi büyük ölçüde bürokratik kayıt sistemleri ve arşiv mevzuatına dayanırken; 1980 sonrasında enformatikleşme politikaları ve bilişim altyapısındaki gelişmeler, dijital dönüşümün kurumsal zeminini oluşturmuştur. 2000’li yıllarla birlikte dijitalleşme, bilgi teknolojilerinin uygulanması ve kamu yönetimi anlayışının yeniden tasarlanması anlamına gelmiştir. Bu dönüşüm, Bell’in “*bilgi toplumu*” ve Castells’in “*ağ toplumu*” kuramlarıyla örtüşen biçimde, bilginin üretim, dolaşım ve yönetim süreçlerini toplumsal yapının merkezine yerleştirmiştir. Türkiye örneğinde dijitalleşme, bilginin ekonomik bir meta olmasının ötesinde, kamu hizmetlerinde veriye dayalı karar alma, vatandaş katılımı ve yönetim kapasitesi açısından belirleyici bir unsur haline gelmiştir. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi’nin koordinasyon rolü, bu süreci kurumsal düzeyde bütünleştirmiş ve e-Devlet Kapısı, dijital kamu hizmetlerinin temel omurgası olmuştur. Ancak, Türkiye’nin dijitalleşme politikalarında süreklilik, veri yönetimi ve dijital sürdürülebilirlik eksenlerinde bazı zorluklar devam etmektedir. Altyapı yatırımları hızla artarken, açık veri paylaşımı, veri güvenliği, dijital etik ve yapay zekâ stratejilerinin bütüncül biçimde uygulanması henüz kurumsal olgunluk düzeyine ulaşmamıştır. Ayrıca dijital dönüşümün sosyo-kültürel boyutları özellikle dijital eşitsizlik, dijital okuryazarlık ve bölgesel erişim farkları politika oluşturma süreçlerinde yeterince bütünleşmemiştir.

Bu bağlamda Türkiye’nin dijital dönüşüm sürecinin sürdürülebilirliği, teknik altyapının yanında veri temelli yönetim kültürünün kurumsallaşmasına bağlıdır. Kısa vadede e-Devlet hizmetlerinin kapsam ve derinliği artırılmalı, orta vadede açık veri ve yapay zekâ uygulamalarıyla dijital şeffaflık güçlendirilmelidir. Uzun vadede ise dijitalleşme politikalarının kalkınma planlarına entegre edilmesi, dijital vatandaşlık bilincinin yaygınlaştırılması ve kamu–özel–akademi iş birliklerinin kurumsallaşması önem taşımaktadır. Sonuç olarak, Türkiye’nin bilgi yönetimi ve dokümantasyon politikaları, dijitalleşme sürecinde geçmişin arşiv temelli birikimini geleceğin veri temelli yönetimiyle birleştirme potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelin hayata geçebilmesi, dijital dönüşümün teknik bir modernleşme olmaktan çıkıp katılımcı, sürdürülebilir ve bilgi merkezli bir yönetim paradigmasına dönüşmesiyle

mümkün olacaktır.

Elde edilen bulgular, Türkiye’de dijitalleşme sürecinin kamu hizmetlerinin sunumu ve teknik alt yapının geliştirilmesi açısından ilerleme sağladığını fakat veri yönetimi, açık veri uygulamaları ve dijital etik kapsamında istenen bütünlüğün henüz tam olarak sağlanamadığını göstermektedir. Dijital dönüşüm politikalarının sürdürülebilirliği, teknolojik gelişmelerin ve yatırımların ötesinde dijitalleşmenin toplumsal etkilerini ve etik boyutunu dikkate alan bütüncül politika yaklaşımlarının geliştirilmesine bağlıdır. Bu çerçevede, dijitalleşmenin kamu politikalarında yaratacağı kalıcı bir dönüşüm için bilgi yönetimi ve dokümantasyon politikalarının yönetim süreçleri ile doğrudan ve daha güçlü bir şekilde ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Conflict of Interest

Makalenin çıkar çatışması yoktur.

REFERANSLAR

- Acılar, A. (2012). Küçük şehir belediyelerinde web sitesi ve e-belediye kullanımı: Bilecik Belediyesi örneği”. *DPUJSS*, 32 (I), 125-142.
- Aktuna, Y. (2019). *Teknoloji, e-Devlet ve kamu yönetimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alaca, E. ve Yılmaz, B. (2016). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı ve bilgi toplumuna dönüşüm: Türkiye’de durum. *Türk Kütüphaneciliği*, 30 (3), 507-523.
- Arap, İ. ve Erat, V. (2017). Türkiye’nin bilim politikası: TÜBİTAK üzerinden bir çözümleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32 (1), 323-339. <https://doi.org/10.24988/deuiibf.2017321590>
- Archives of IT, *Technology in the 90s paving the way for a new millennium*. 8 Kasım 2025, <https://archivesit.org.uk/blog/90s-revolution/>
- Atılgan, D. (2008). Türkiye’de üniversite kütüphanelerinin tarihi. *Türk Kütüphaneciliği*, 22 (4), 451-458.
- Aydın, C. (2003). *Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ışığında arşivcinin değişen rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Aydın, C. 2005). Bilgi teknolojilerinin belge yönetimine etkisi ve elektronik belge yönetimi. *Bilgi Dünyası*, 6 (1), 89-97. <https://doi.org/10.15612/BD.2005.449>
- Aydoğdu Akbulat, E. (2019). *Kurum kültürlerinin bilgi-belge merkezi varlık ve önemine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Boyalı, H. (2023). Türkiye’de vatandaş odaklı idare: E- devlet ötesi dijitalleşen kamu. *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 172-190. <https://doi.org/10.38057/bifd.1325556>
- Cengiz Mater, E., ve Özdemir Şahin, L. (2022). Türkiye’deki Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Belge Yönetimi Politikası Gerekliği Üzerine Bir Çalışma. *Bilgi Yönetimi*, 5(2), 224-238. <https://doi.org/10.33721/by.1092587>
- Çakın, İ. (1998). Üniversitelerimizin bilgiye erişim ortamları: Genel değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 75. Yıl Özel Sayısı, 37-67.
- Çankaya Kurnaz, S. (2024). Türkiye’nin e-Devlet olgunluk düzeyi: BM e-Devlet gelişmişlik endeksi üzerinden bir değerlendirme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 22, 1417-1449.

- <https://doi.org/10.35408/comuybd.1513698>
- Çeliksoy, E. ve Akça, A. (2024). Türkiye’de kamu yönetiminde yaşanan dijital dönüşüm süreci. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 445-486. <https://doi.org/10.54558/jiss.1426480>
- Cheney, C. (2019). *China’s digital silk road: Strategic technological competition and exporting political illiberalism*. Issues & Insights Working Paper, Vol. 19, WP 8. https://pacforum.org/wp-content/uploads/2019/08/issuesinsights_Vol19-WP8FINAL.pdf?utm_source
- Çiçek, N. (2020). E-Devlet stratejisi bağlamında elektronik belge yönetimi için “yazılı politika” gereksinimi: Türkiye’deki uygulamalar üzerine bir inceleme. *Türk Kütüphaneciliği*, 34 (3), 377-405. <https://doi.org/10.24146/tk.739591>
- Daştan, İ. ve Naralan, A. (2015). E-belediye hizmetlerinde farkındalığın tespiti: Zambak projesi özelinde bir araştırma Yalova Belediyesi örneği. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 19 (3), 217-231.
- Demirhoca, Ü. (2022). *Türkiye’nin e-Devlet politikası*. Yayınlanmamış doktora tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2006). *Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010)*. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/01/Bilgi-Toplumu-Stratejisi-Eylem-Plani-2006-2010.pdf>
- Dolgun, U. (2022). Sanayi Sonrası Toplum. *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi* İçinde. TÜBİTAK.
- Ekici, S. ve Yılmaz, B. (2022). Türkiye’nin Cumhuriyet dönemi ulusal bilim-teknoloji politikalarında bilgi yönetimi ve bir model önerisi. *Bilgi Yönetimi Dergisi*, 5 (1), 147-162. <https://doi.org/10.33721/by.1012906>
- European Union (EU) (2025a). Europe's Digital Decade. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/node/157/printable/pdf>
- European Union (EU) (2025b). The International Digital Strategy for the European Union. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/node/13676/printable/pdf>
- Geiger, C. P., & von Lucke J. (2012). Open government and (linked) (open) (government) (data). *E-Journal of E-Democracy and Open Government*, 4 (2), 265-78. <https://doi.org/10.29379/jedem.v4i2.143>
- ISO/ TC 46/SC 11, *Archives/ records management, ISO 15489*. 15 Kasım 2025. <https://committee.iso.org/sites/tc46sc11/home/projects/published/iso-15489-records-management.html>
- İnce, N. (2002). *Kamu kurumlarında bilgi yönetimi: Ekonomi alanındaki kurumlar*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jaeger, P.T. (2007). Information policy, information access, and democratic participation: The national and international implications of the Bush administration’s information politics. *Government Information Quarterly*, 24(4), 840-859. 10.1016/j.giq.2007.01.004
- Karasoy, A. ve Babaoğlu, P. (2020). Türkiye’de elektronik devletten dijital devlete doğru. *Karadeniz Sosyal B. Dergisi*, 12 (23), 397-416. <https://doi.org/10.38155/ksbd.825899>
- Kathpalia, Y.P. (1990). *Arşiv malzemesinin korunması ve restorasyonu*. N. Somer (Çev.), Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı: Ankara.
- Kaya, E. (2024). Devlet arşivleri başkanlığı stratejik planı (2020-24) üzerine bir değerlendirme. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 136 (270), 407-436. <https://doi.org/10.55773/tda.1273020>

- Kır, T. ve Kır, B. (2022). Devlet arşiv hizmetleri hakkında yönetmelik ve yükseköğretim kurumlarının arşiv mevzuatının değerlendirilmesi. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, 18, 1-32. <https://doi.org/10.26650/bba.2022.18.1179469>
- Kod-A, *Dijital Arşivleme Nedir*. 12 Kasım 2025. <https://kod-a.com/blog/dijital-arsivleme-nedir/>
- Küçük, M.E. ve Alır, G. (2003). Dijital koruma (arşivleme) stratejileri ve bazı uygulama örnekleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 17 (4), 340-356.
- Külcü, Ö. (2010). Belge yönetiminde yeni fırsatlar: Dijitalleştirme ve içerik yönetimi uygulamaları. *Bilgi Dünyası*, 11 (2), 290-331.
- Külcü, Ö., Çakmak, T. ve Özel, N. (2013). Kurumsal bilgi sistemleri içerisinde belge yönetimi: Türkiye'deki kamu üniversitelerinde gerçekleştirilen uygulamalara yönelik bir durum analizi. *Bilgi Dünyası*, 14(2), 251-269.
- OAIS Reference Model, *Digital preservation, model and standards*, 13 Kasım 2025. <https://ufs.libguides.com/c.php?g=1113411&p=8118662>
- OECD (2023). Digital government review of Türkiye: Towards a digitally enabled government. OECD publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/3958d102-en>
- Özdemirci, F. ve Aydın, C. (2008). Kurumsal Bilgi Kaynakları ve Bilgi Yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 22 (1), 59-81.
- Saçak, R., Gür, Ş., & Eren, T. (2021). Türkiye'nin dijital dönüşüm yol haritasında yer alan stratejilerin topsis yöntemi ile sıralanması. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 21(2), 335-346. <https://doi.org/10.24889/ifede.839791>
- Sarıçoban, B. S., ve Demir, G. (2024). Bilgi Toplumunda Bilgi Yönetimi, Bilgiye Erişim ve Kütüphaneler: Kuramsal Bir Perspektif. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 41(2), 610-631.
- Selvi, Ö. (2012). Bilgi toplumu, bilgi yönetimi ve halkla ilişkiler. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(3), 191-214.
- Shepherd, E. (1994). Managing electronic records. *Records Management Journal*, 4(1), 39-49. <https://doi.org/10.1108/eb027073>
- Snead, J.T. & Wright, E. (2014). E-government research in the United States. *Government Information Quarterly*. 31 (1), 129–136. DOI:10.1016/j.giq.2013.07.005
- T.C. Başbakanlık DPT (2006). *Bilgi toplumu stratejisi ve eylem planı (2006-2010)*. <https://www.hssgm.gov.tr/content/documents/belgeler/Devlet%20Planlama%20Te%C5%9Fkilat%C4%B1%20Bilgi%20Toplumu%20Stratejisi.pdf>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı. *Dijital Devlet Stratejisi*. 12.11.2025. <https://cbddo.gov.tr/dijital-devlet-stratejisi/>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı. *Projeler, Açık Veri*. 13.11.2025. <https://cbddo.gov.tr/projeler/acik-veri/>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı. *Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi*. 13.11. 2025. <https://cbddo.gov.tr/uyzs>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2023). *Performans Programı*. https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/%C4%B0leti%C5%9Fim_Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%20Bilgi%20Toplumu%20Stratejisi.pdf

- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2012). *Bilgi Toplumu Stratejisinin Yenilenmesi Çalışmalarına İlişkin Kapsam Dokümanı*. Bakanlık: Ankara.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014). *2015-2018 bilgi toplumu stratejisi ve eylem planı* (Yayın No. 2939). Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı: Ankara.
- T.C. Resmî Gazete. (1981, Kasım 6). *Yükseköğretim Kanunu* (Sayı: 17506), <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf>
- The White House (2025). *Strengthening American leadership in digital financial technology*. https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/strengthening-american-leadership-in-digital-financial-technology/?utm_source.
- Türkiye.gov.tr, 8 Kasım 2025. <https://www.turkiye.gov.tr/bilgilendirme?konu=siteHakkinda>.
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK). *Hakkımızda*, 5 Kasım 2025. <https://tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/hakkimizda>
- Türkiye Bilişim Vakfı, (2019). *BLOCKHAIN Türkiye, Açık veri*, Ağustos 2019. https://bctr.org/dokumanlar/Acik_Veri.pdf
- Türkoğlu Üstün, K. (2023). Açık devlet verileri ve bilgi edinme hakkıyla ilişkisi. *Akdeniz Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 301-338. <https://doi.org/10.54704/akdhfd.1282696>
- U.S. Department of State (US) (2013). *Digital government strategy*, https://www.state.gov/digital-government-strategy?utm_source
- Uslu, H. (2023). Dijital Dönüşüm ve Kamu Hizmetleri Yönetimde Yenilikçi Yaklaşımlar ve Zorluklar. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 9 (3), 15-31. <https://doi.org/10.25272/icps.1354693>
- Yılmaz, F. (2023, Kasım 20). *Geçmişten günümüze internet*, 8 Kasım 2025. <https://www.iienstitu.com/tr/blog/gecmisten-gunumuze-internet>
- Yükseköğretim Kurulu, *Tarihçe*. 6 Kasım 2025. <https://www.yok.gov.tr/tr/page/tarihce-EvY7m>